

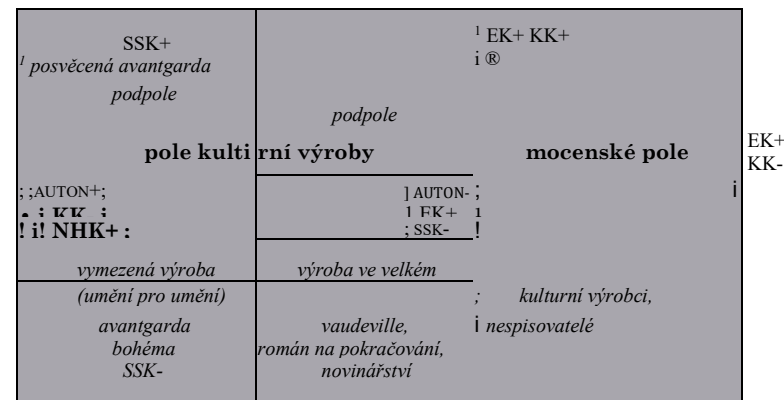
Paul Bourget, jeden z hlavních zastánců „psychologického románu“, je jen o dvanáct let mladší než Zola. Ten ostatně neopomní, upozornit na rozdíl mezi sociálním věkem (pozicí) a „skutečným věkem: „Všichni tihle mladíci mezi třicítkou a čtyřicítkou se nim rají v titěrnostech a podobných pitomostech, i když doba je vážím a jde o další směřování idejí. Připadají mi jako ořechové skořápky tančící nad Niagarským vodopádem! Pod sebou nemají nic, jen gi gantickou, prázdnou domýšlivost!“¹⁰⁾

Kdo obsadili pozici avantgardy, avšak nedosáhli uznání především ti (biologicky) starší —, mají zájem na tom, aby výše zmíněný druhotný protiklad mezi avantgardou a pošvě cenou avantgardou převedli na hlavní protiklad a prezentu váli úspěchy a věhlas, jehož se avantgardním kolegům po dlouhé době dostalo, jako důsledek sebezopření či kompro misu s měšťanskými pořádky. Argumentuje se tím, že měň tanské posvěcení a ekonomické zisky, zvýrazněné počtami (Francouzská akademie, literární ceny apod.), sice přitpit dají hlavně spisovatelům píšícím pro měšťanský trh a trh masové spotřeby, avšak týkají se rovněž té nejkonformu tičtější výseče avantgardy, právě té, která dosáhla uznání Francouzská akademie totiž vždy vyhrazovala několik málu míst „čistým“ spisovatelům, jako byl Leconte de Lisle, viul čí osobnost parnasistů. Také on — ač v předmluvě k *Antic kým básním* (1852) hlásal obnovu ztracené čistoty a odmíl ni módnost — totiž nakonec získal křeslo v Akademii a stužk u Čestné legie. Proto chce-li kdo uniknout přiřazení k měň tanskému umění, a v důsledku toho i sociálnímu stárnutí musí vytrvat v odmítání společenských znaků uznání — vy znamenání, cen, členství v akademiích a počt všeho druhu

Po období naturalismu se v románě a s příchodem n žisérské revoluce také v divadle začínají konečně prosazovat jevové struktury a podoby změn, které platily v poezii. Ta totiž už delší dobu pulzovala rytmem revolucí — od romantické k parnasistní a symbolistické. A sled revolucí, přinejmenším těch zamýšlených, pokud neuspěly, vrcholí na počátku dvacátého století v „literární anarchii“, jak jí

10) J. Huret: *Enquêtes sur l'évolution littéraire* (Paris: Charpentier, 1981); nově vyil ..... s poznámkami a předmlouvou D. Grojnowského (Vanves: Thot, 1982), s. 158

Pole kulturní výroby, mocenské pole a společenský prostor

I

společenský prostor

EK- KK-
e

Vynvótlivky

i** - Hpočesný prostor
mocenské pole
pole kulturní výroby
podpole vymezené výroby

EK ekonomický kapitál
KK kulturní kapitál
SSK specifický symbolický kapitál
AUTON+ vysoký stupeň autonomie
AUTON- nízký stupeň autonomie

někteří označují. „Básnický kongres“, svolaný na 27. květen 11101 do Paříže na École des hautes études sociales, měl sice podpořit kolegiální bratření, avšak skončil rámusením a strknicemi. Dochází k rozkolům a řetězovému štěpení, množí se básnické školy: v roce 1901 vzniká syntetismus Jeana <li> la Hire a integralismus Adolpha Lacuzona, roku 1904 Impulsionismus Floriana Parmentiera, v roce 1906 aristo- Inntismus Lacaze-Duthierse, 1909 unanimismus Julese Roiminse, sincerismus Louise Nazze, subjektivismus Hana Kvnera, druidismus Maxe Jacoba a Marinettiho futurismus, 11)10 intensismus Charlese de Saint-Cyr, 1911 floralismus

Luciena Rolmera, 1912 simultaneismus Henriho-Martinn Barzuna a Fernanda Divoira, 1913 dynamismus Henriho Guilbeauxe a nato efreneismus, totalismus atd.¹¹⁾ Někteří so k této logice permanentní revoluce hlásí, uvědomují si, že so stala zákonem chodu literárního pole, a protože netrpělivé touží po nástupnictví, bez váhání vyhlašují, že pětadvacet let je pro přežití jedné literární generace až příliš dlouhá doba.¹²⁾ Sektářské běsnění připomíná avantgardní skupinky v politice. Důsledkem jsou rozkoly vyvolávané samozvanými vůdci: z dekadence se rodí symbolismus a z něho magniificis mus, magismus, socialismus, anarchismus a románská škola. Jen zřídka se některé hnutí prosadí. Většina vůdců ostatně rychle upadá v zapomnění, neboť nemají následov niky. Onen prvopočáteční rozchod avantgardy s tradicí se opakuje a vede k dalším, novým rozhodům.

V románě naturalistická revoluce po čase vyvolává reakci „psychologů“. V dramatu, jak jsme viděli, vznik Antoina Théâtre-Libre takřka vzápětí podněcuje Lugné-Poeu k vytvoření Théâtre de l'Œuvre. Oba tak otevřeli prostor protikladu mezi naturalismem a symbolismem. Hranice literárních druhů a žánrů se stírají: Huysmansovou a Maeterlinckovou zásluhou poezie prosazuje svůj vliv v románe a v divadle. Každá z úspěšných revolucí opravňuje nejen sebe samu, ale i revoluci jako takovou, i kdyby to byla révo luče namířená proti estetickým formám, jež sama ustavila. Jednání a manifesty všech, kdo počínaje dvacátým stole tím usilují o prosazení nového uměleckého řádu některým z *ismů*, jen dokazují, že revoluce se postupně stává *uzorcem* postupu majícího zajistit průnik do literárního pole.

Exemplární je případ takzvané „krize naturalismu“. Není to nic jiného než několik symbolických strategií, jež s jistým úspěchem rozvinula skupina spisovatelů a kritiků, z části pti vodně spojených s naturalismem. K nástupnictví se hlásí jn kýmsi symbolickým převratem: kromě již zmíněných pěti autorů manifestu z 18. srpna 1887 (viz výše s. 162) je to článek Ferdinanda Brunetiéra z 1. září 1887 o krachu naturalismu

11) Florian-Parmentier: *La Littérature et l'Époque. Histoire de la littérature française de 1885 à nos jours* (Paris: Eugène Figuière, 1914), s. 292-293.

12) *Tamtéž*.

dále předmluva Paula Bourgeta k románu *Žák* (1889), kde Miitor útočí proti nadvládě naturalismu, a nakonec známá anketa Julese Hureta — první případ performativních dotazníků, napříště dosti běžných, kde otázky samy navozují účinek, který chtějí údajně zjistit. Všem, kdo se chtějí prosadit, kupříkladu Huysmansovi, je v anketě dán prostor, aby udělili, že „naturalismus je odbytá věc“.¹³⁾ Vytváří se tak jisti' myšlenkové schéma a to se šíří mezi spisovateli, novináři ti u části čtenářstva, jež si zakládá na své kulturní úrovni. Vzniká představa, že literární život a obecněji veškerý život Intelektuální podléhá zákonu módy a že lze odsoudit to či ono liněrování, proud nebo školu poukazem, že jsou „překonané“.

DIALEKTIKA ODLIŠNOSTI

Při četbě literárních děl té doby a doby bezprostředně následující,¹⁴⁾ stejně jako při pohledu na podrobný výčet všech literárních škol, se nelze ubránit dojmu, *Iv* máme co činit se světem podléhajícím takřka mechanicky zákonu akce a reakce anebo, zohledníme-li tvůrčí záměry i sklony, zákonu ctižádosti a snahy se odlišit. Není činu kteréhokoli činitele, aby nebyl reakcí na činy všech ostatních či alespoň na některý z nich: novoromantismus odmítá nesrozumitelnost symbolismu a hodlá smířit poezii a vědu; Moréaso- VII románská škola se návratem ke klasicismu vymezuje vůči wmbolismu; humanismus Fernanda Greggha se vzpírá symbolismu pro jeho nesrozumitelnost a nelidskost; Moriceova liovoklasicistní renesance odmítá šmahem vše nové atd.

I, ze souhlasit s Robertem Wohlem, že právě na přelomu devatenáctého a dvacátého století se projevuje výrazná tendence pojímat celé společenské uspořádání schématem generačních odlišností (neboť

I *) lato anketa, uveřejňovaná v *L'Écho deParis* od 3. března do 5. července 1891, je typickým příkladem nových pořádků v literárním poli. Anketa přináší odpovědi šedesáti čtyř spisovatelů. Kladenými otázkami nepokryté vyjadřuje novou filozofii dějin jakožto neustálého překonávání starého novým: „1. Je naturalismus chorý? Je mrtev? 2. Může být zachráněn? 3. Co jej nahradí?“

[4] Viz Florian-Parmentier: *La Littérature et l'Époque. Histoire de la littérature française de 1885 à nos jours*, cit. dílo; J. Muller — G. Picard: *Les Tendances présentes de la littérature française*, 1913; G. Le Cardonnel — Ch. Vellay: *La littérature contemporaine* (Paris: Mercure de France, 1905).